

міка і набув поширення обряд поховання в скорченому стані на правому або лівому боці⁴. Лінія розмежування між цими зонами не була весь час сталою. На рубежі мезоліту і неоліту вона проходила через північ Франції, по Дунаю, як це тепер встановлено за матеріалами Лепенського Виру, Прикарпаття і, мабуть, в обхід Карпат з півночі та через Україну, приблизно по межі степу і лісостепу.

На стику цих важливих зон від Атлантики і до Середньої Азії включно відбувалися споконвічні процеси змішування культурних традицій, як і взаємоасиміляція фізичних типів їх носіїв. Конкретними проявами таких контактів є взаємовпливи культур монсерратських і посткампінійських у Франції, лепенсько-вирської і кріш-старчевської на Дунаї, буго-дністровської, а пізніше трипільської з дніпро-донецькою — на Україні, культур Джейтен і Кельтимінар в Середній Азії тощо.

Таким чином, становлення неоліту на Дунаї було лише однією з ланок у взаємодії культури населення двох згаданих зон. Значення досліджень в Лепенському Вирі і відкриття нової культури полягає в тому, що тут простежуються конкретні шляхи переростання мезоліту в неоліт. Як свідчать матеріали цієї пам'ятки, вказаний процес не був простим витісненням і асиміляцією більш відсталого північного населення південними племенами, що вже володіли відтворюючими формами господарства і знали кераміку. Перехід до неоліту, найімовірніше, мав характер взаємоасиміляції двох високорозвинутих культур в межах північної європейської і південної присередземноморської культурнотериторіальних зон.

¹ Lepenski Vir. Beograd, 1968; D. Srejo vic. Lepenski Vir — naselne iz doba predneolita i starijeg neolita; Stare kulture u Berdanu. Beograd, 1969; його ж. Lepenski Vir iskopavanja 1965—1967 godine.—Старинар, XVIII, Beograd, 1968; його ж. Lepenski Vir. Beograd, 1969;

² D. Srejo vic. Die Lepenski Vir — Kultur und der Beginn der Jungsteinzeit an der mittleren Donau.—Fundamenta, A B—3, Köln, 1971.

^{*} Для нижнього шару одержано 11 радіокарбонних дат в рамках 5410—4670—100 рр. до н. е.; H. Quitta, G. Kohl. Neue Radiokarbondaten zum Neolithikum und zur frühen Bronzezeit Südost Europas und der Sowjetunion.—ZFA, 3. Berlin, 1969.

^{*} З доповіді М. Б. Парович на вченій раді ІА АН УРСР в травні 1972 р.

³ H. Quitta. Der Balkans als Mittler zwischen Vorderem Orient und Europa.—Evolution und Revolution im Alten Orient und in Europa. Berlin, 1971.

⁴ Д. Я. Телегин. Могилиники днепро-донецкой неолитической культуры и их историческое место.—СА, № 1. М., 1966; його ж. Днепро-донецкая культура. К., 1968, с. 184—186.

Музей археології у Львівському університеті ім. Ів. Франка

З метою підвищення рівня знань студентської молоді у Львівському університеті на історичному факультеті у 1967 р. було організовано музей допоміжних історичних дисциплін. Експонати музею археології, розміщені в чотирьох залах, висвітлюють історію населення Західної Волині і Північно-Східного Прикарпаття з найдавніших часів до середини XIII ст. В першому залі демонструються матеріали доби давнього кам'яного віку в Середньому Подністров'ї. Тут виставлено численні знаряддя праці з кременю та предмети побуту, виявлені на стоянках первісної людини поблизу с. Молодове Чернівецької області. Вони наочно показують, як удосконалюється техніка виготовлення знарядь — від примітивних, грубо оббитих каменів і ручних рубил до різноманітних спеціалізованих виробів з кременю та кісток тварин. Представлено також ілюстровані матеріали, які відтворюють будову і вигляд жител, в тому числі найдавнішого в Європі наземного житла (понад 40 тисяч років тому), спорудженого з кісток, дерева і шкір тварин.

Експонати другого залу належать до наступних археологічних епох (середній та новий кам'яний вік, мідно-кам'яний та ранній етап бронзового віку). Це, зокрема, численні крем'яні вироби, зібрані під час розкопок мисливських стоянок поблизу с. Атаки Чернівецької області. Привертають увагу схематичні малюнки тварин і людей, відкриті на стінах печери в околиці с. Баламутівка тієї ж області. В експозиції є різноманітні крем'яні знаряддя праці для обробки дерева та інших матеріалів, кістяні побутові речі, кераміка, глиняні пряслиця і тягарці до ткацьких верстатів, глиняні антропоморфні і зооморфні фігурки, посудини ритуального призначення, макет трипільського наземного житла. Значний інтерес викликає фотокопія реконструкції, що відтворює зовнішній вигляд чоловіка, похованого на могильнику поблизу с. Почапи на Ровенщині, виконаної відомим антропологом М. М. Герасимовим.

У третьому залі експонуються матеріали, що належать різним групам племен середнього та пізнього періоду бронзового і ранньозалізного віку. Серед них — глиняний посуд, численні бронзові й залізні вироби, які характеризують господарство, культуру і побут стародавнього населення. Тут же демонструється комплекс речей, виявлених у курганному похованні представника родо-племінної верхівки (с. Іванне-Пусте Ровенської області) та предмети з могильника поблизу м. Золочева на Львівщині, які розкривають поховальний обряд цих племен.

Античне виробництво представлене в музеї лаковим посудом, статуетками та іншими виробами, знайденими в різний час на території стародавніх міст Північного Причорномор'я — Ольвії, Тіри та ін.

Матеріали четвертого залу висвітлюють історію східних слов'ян до середини XIII ст. Перші розділи експозиції присвячено матеріальній культурі ранніх слов'ян та їх сусідів рубежу і першої половини I тисячоліття до н. е. Тут ліпний і гончарний посуд, знаряддя праці, речі домашнього вжитку із заліза, кісток тварин, прикраси тощо. Всі речі виявлено на поселеннях поблизу сіл Верхня Липиця, Бовшів, Дем'янів Івано-Франківської області, Ремезівці і Ріпнів на Львівщині, Дитиничі і Городок на Ровенщині. Ілюстративні матеріали дають уявлення про житлове будівництво ранніх слов'ян.

Історію населення доби Київської Русі та Галицько-Волинського князівства висвітлюють експонати, що походять в основному з розкопок літописних міст Пліснеська та Звенигорода Львівської області. Вони свідчать про високий рівень розвитку сільського господарства, залізоробоного, ювелірного, косторізного, гончарного ремесел давньоруського часу.

В окремій кімнаті розміщено унікальні колекції нумізматики і сфрагістики. Нумізматична колекція налічує близько 20 тисяч монет та медалей різних часів і держав, починаючи з античного часу до наших днів. Заслугує на увагу виставка моделей, присвячених життю і діяльності В. І. Леніна, а також ряду визначних діячів культури і науки. Невелика сфрагістична колекція містить копії печаток різних країн Європи, муляжі, виготовлені з металу, гіпсу, сургучу та воску.

Працівники музею проводять значну наукову і виховну роботу. Тут у 1967 р. відбулась Всесоюзна конференція археологів, присвячена проблемам черняхівської культури, у якій взяли участь провідні вчені нашої країни. Музей археології разом з кафедрою історії стародавнього світу і середніх віків щороку організовує розкопки, проводить практику студентів, подає активну допомогу в процесі навчання. Велика увага приділяється консультаціям з питань археології для студентів-заочників, а також організації історико-краєзнавчих музеїв у школах. Подається допомога у виготовленні технічних засобів навчання з археології та нумізматики. Музей бере участь у підготовці матеріалів до друку.

Р. М. ЧАЙКА